

343
1-82

O.S. Ishmatova

**OG'ZAKI NUTQNI SHAKLANTIRISH
VA TALAFFUZGA O'RGATISHDA
FONETIK RITMIKA**

Книга должна быть
возвращена не позже
указанного здесь срока

Количество предыдущих
выдач _____

Handwritten signature

Handwritten marks

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

O.S.ISHMATOVA

OG'ZAKI NUTQNI SHAKLANTIRISH VA TALAFFUZGA
O'RGATISHDA FONETIK RITMIKA
uslubiy qo'llanma

X

Boshlang'ich pozitsiyani tutamiz. Nafas olamiz.
Qo'llarimizni diafragma sohasiga qo'yamiz, tanani
bir oz oldinga egib bir vaqtning o'zida x_a deb
aytamiz....

Chirchiq 2023
«Zebo Prints»

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

UO'K 373;376
KBK 74.202;74.3
L-82

O.S.Ishmatova. / Og'zaki nutqni shakllantirish va talaffuzga o'rgatishda fonetik ritmika / Uslubiy qo'llanma – Chirchiq «Zebo Prints», 2023. – 36 bet

Muallif: O.S.Ishmatova

“Og'zaki nutqni shakllantirish va talaffuzga o'rgatishda fonetik ritmika” mashg'ulotlar uchun uslubiy qo'llanma Chirchiq davlat pedagogika universiteti Pedagogika fakultetining 11.09.2023 sanadagi navbatdan tashqari yig'ilishida nashrga tavsiya etilgan. Chirchiq- 2023. - 36 b.

Ma'sul muharrir:

Himmataliev D.O. - Pedagogika fanlari doktori, professor.

Taqrizchilar:

Qodirova F.U. Chirchiq davlat pedagogika universiteti Pedagogika fakulteti, “Maxsus pedagogika” kafedrası, professori
pedagogika fanlari doktori

Teshaboyeva F.R. Qo'qon davlat pedagogika universiteti
“Maxsus pedagogika” kafedrası, p.f.f.d. PhD

Qayumova G.M. Farg'ona viloyati Quvasoy shahri 90-ixtisoslashtirilgan maktab-internati Korreksion fani o'qituvchisi (Eshitish idrokini rivojlantirish va talaffuzni shakllantirish) o'qituvchisi

Masharipova M.F. Farg'ona viloyati Quvasoy shahri 90-ixtisoslashtirilgan maktab-internati Musiqiy ritmika fani o'qituvchisi

ISBN 978-9910-9415-4-2

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI

© O.S. Ishmatova, 2023

© «Zebo Prints», 2023

“Og'zaki nutqni shakllantirish va talaffuzga o'rgatishda fonetik ritmika” uslubiy qo'llanmasi O'zbekiston respublikasi Oliy ta'lim fan va innovatsiyalar vazirligining 2023 yil 17-martdagi 68-sonli buyrug'iga asosan nashr etilgan G.A.Abdullayeva, O.S. Ishmatovalarning “Fonetik ritmika” o'quv qo'llanmasi asosida tayyorlangan.

Taqdim etilgan uslubiy qo'llanma O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim fan va innovatsiyalar vazirligining 2023 yil 17-martdagi 68-sonli buyrug'iga asosan nashr etilgan “Fonetik ritmika” o'quv qo'llanmasi, F. Qodirovaning Talaffuz darsligi (imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarining 2-sinfi uchun) Toshkent “NISO POLIGRAF” 2021, U. Fayziyevaning Alifbe. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarining 0-sinfi uchun darsligi Toshkent - “ILM-ZIYO” - 2013, V. Qayumova, M.A. Rulimova, L. I. Knishevalarning Talaffuz darsligi (imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarining 1-sinfi uchun) Toshkent - “ILM-ZIYO” - 2020, Chirchiq davlat pedagogika universiteti ilmiy texnik kengashining 26.09.2022 dagi 2-sonli qarorga asosan nashr etilgan O. S. Ishmatova, va G.S. Abdullayeva “Korreksion mashg'ulotlarda eshitishda nuqsoni bor bolalarning og'zaki nutqini fonetik ritmika orqali rivojlantirish” monografiyasi hamda imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarining o'quv rejası (2022-2023 yil uchun) asosida tayyorlangan.

Ushbu uslubiy qo'llanma surdopedagoglar va surdopedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan bakalavr hamda magistr talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib kar va zaif eshituvchi bolalarning og'zaki nutqini shakllantirish va rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mualliflar tomonidan 2022-yilda taqdim etilgan fonetik ritmika usulidan foydalangan holda eshitishda nuqsoni bor o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishga qaratilgan metodik uslubiy qismi yoritilgan.

1-BO' LIM

UNLI VA UNDOSH TOVUSHLAR

A

Dastlabki holat. Chuqur nafas olish, bir vaqtning o'zida uzoq vaqt davomida a___ ni talaffuz qilish bilan qo'llarni tepaga yon tomonlarga yoyish. Eslatma. Hozirda va bundan keyin ___ (a___) belgisi uning cho'zilgan talaffuziga mosdir. Harakat quyidagilar bilan tavsiflanadi: taranglanish bo'shashgan; intensivligi - kuchsiz; vaqt bo'yicha - uzoq (1-rasm).

1-rasm. A tovushining holati

O

Boshlang'ich pozitsiyani egallaymiz. Nafas olamiz, qo'llarni bosim ostida yon tomonlarga yoyib, o___ deb talaffuz qilamiz.... Harakat biroz tarang, zaif,

P

2-rasm O tovushining holati

Dastlabki holat. bir vaqtning o'zida pa, pa bo'g'imlarini talaffuz qilish bilan musht bo'lib siqilgan o'ng va chap qo'l bilan yon tomonlarga keskin harakatlar (zarbalar kabi).

3-rasm. P tovushining holati

T

Dastlabki holat. bir vaqtning o'zida ta, ta bo'g'imlarini talaffuz qilish bilan musht bo'lib siqilgan o'ng va chap qo'l bilan pastga keskin harakatlar (zarbalar kabi) Harakat tarang, kuchli, qisqa (4-rasm).

4-rasm. T tovushining holati

L

Dastlabki holat. La, la, la ... bo'g'inlarini talaffuz qilayotganda qo'llaringizni ko'kragingiz oldida aylantiring. Harakat biroz tarang, kuchsiz, qisqa (5-rasm).

5-rasm L tovushining holati.

M

Dastlabki holat. Barmoqlaringizni buruningizga ko'taring, m ____ ni talaffuz paytida qo'llaringizni yumshoq, ohista harakat bilan yon tomonlarga yoying. Harakat biroz tarang, kuchsiz, qisqa, (6-rasm).

6-rasm M tovushining holati

I

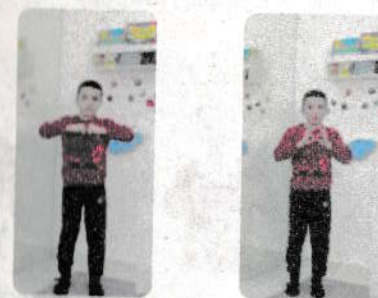
Dastlabki holat. Chuqur nafas olib, bir vaqtning o'zida i ____ ni talaffuz qilib qo'llar yuqoriga ko'tariladi. Harakatlar bo'shashgan, kuchsiz, chozilgan (7-rasm).

7-rasm I tovushining holati

O'

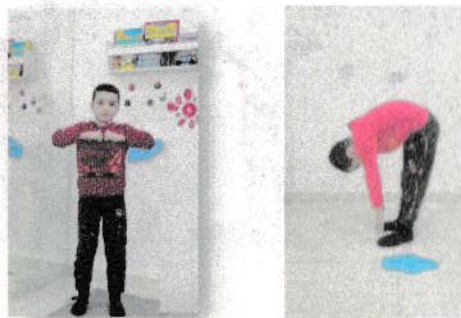
Dastlabki holat... Chuqur nafas olish, bir vaqtning o'zida o' ____ ni talaffuz qilish bilan qo'llarni yon tomonlarga bosib yoyish. Harakat biroz tarang, kuchsiz, chozilgan (8-rasm).

8-rasm O' tovushining holati

B, D Birinchi variant

Dastlabki holat... Oldinga va pastga egilib, qo'llaringizni pastga tushiring, tananing barcha mushaklarini bo'shashtiring va bir vaqtning o'zida ba yoki da bo'g'inini talaffuz qiling. Harakat bo'shashgan, kuchsiz, chozilgan (9-rasm).

9-rasm B, D tovushining holati

S

Dastlabki holat... Bir vaqtning o'zida s _____ ni talaffuz qilish qilib, barmoqlaringizni og'zingizga ko'taring va bir oz bosish harakati bilan darhol pastga tushiring. Harakat biroz tarang, kuchsiz, qisqa, (10-rasm).

10-rasm S tovushining holati

N

Dastlabki holat. Barmoqlaringizni burunga ko'taring, n _____ ni talaffuzida biroz kuchli harakat bilan qo'llaringizni yon tomonlarga yoying. Harakat biroz tarang, kuchsiz, chozilgan (11-rasm).

11-rasm. N tovushining holati

V

Dastlabki holat. Barmoqlaringizni og'zingizga ko'taring, so'ngra bir vaqtning o'zida v _____ ni talaffuzi bilan navbatma-navbat o'ng qo'lingizni, keyin chap qo'lingizni olib harakat bilan uzoqlashtiring.

Harakat biroz tarang, kuchsiz, chozilgan (12-rasm).

12-rasm. V tovushining holati

U

Dastlabki holat. Chuqur nafas olib, bir vaqtning o'zida u _____ ni talaffuz qilib bilan qo'llarni oldinga, yon tomonlarga yo 'naltirganda cho'zib talaffuz etish bo'lini. Harakat tarang, kuchsiz, cho 'zilgan (13-rasm)

13-rasm. U tovushining holati

K

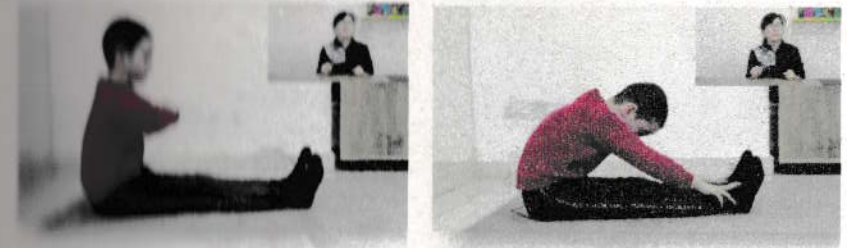
Dastlabki holat. ka, ka bo'g'inlarini talaffuz qilib keskin kuchli harakat bilan, o'ng va chap tirsaklarni tanaga bir vaqtning o'zida bosib. Harakat tarang, kuchli, qisqa

14-rasm. K tovushining holati

B, D (2-varianti)

Polga o'tiring, qo'llar dastlabki holatda, oyoqlarga egilib, ba, da bo'g'inlarni talaffuz qilishda, mushaklarni bo'shashtiring (15-rasm).

15-rasm. B, D tovushining holati

Sh

Dastlabki holat. Qo'llaringizni yuqoriga ko'taring va sh _____ ni talaffuz qilgan holda tanani avval bir tomonga, so'ngra ikkinchi tomonga bir oz egib, tanani o'ngga va chapga sekin silkiting. Harakat biroz tarang, kuchsiz, qisqa (16-rasm)

16-rasm. V tovushining holati

E

Dastlabki holat. Chuqur nafas olinadi, bir vaqtning o'zida e ___ ni talaffuz qilib qo'llar oldinga va yon tomonlarga cho'ziladi. Harakat bo'shashgan, kuchli, chozilgan (17-rasm).

17-rasm. E tovushining holati

Ch

Dastlabki holat. Ch tovushini talaffuz qilishda navbatma-navbat o'ng, keyin chap qo'l kaftini (tez va keskin pastdan yuqoriga) o'zingizdan yonga qayirib Harakat tarang, kuchli, qisqa (18-rasm).

18-rasm Ch tovushining holati

Z

Dastlabki holat. Qo'llaringiz bilan havoda kichik doiralarni tasvirlab z ___ talaffuzda qo'llaringizni D.h ga qaytaring. Harakat tarang, kuchli, cho'zilgan (19-rasm)

19-rasm Z tovushining holati

R

Dastlabki holat. r ___, r ___, r ___ ni talaffuz qilib qo'l va oyoqlarni qisqa, tez harakat bilan tebranishni taqlid qilish. Harakat tarang, kuchli, cho'zilgan (20-rasm).

20-rasm R tovushining holati

G

Dastlabki holat. Ga bo'g'inini bir vaqtning o'zida talaffuz qilishni boshingizni orqaga egib turing. Harakat biroz tarang, kuchsiz, qisqa (21-rasm).

21-rasm G tovushining holati

Q

Boshlang'ich pozitsiyani tutamiz. Nafas olamiz, Q harfi daktilemasini qo'lda ifodalagan holda "qa" deb zarb berib talaffuz etayotib, qo'llarni pastga keskin tushuramiz va qa-qa-qa deb talaffuz etamiz.

Harakat keskin, kuchli. (22-rasm).

22-rasm Q tovushining holati

F

Dastlabki holat. Musht qilib siqilgan qo'llaringizni og'zingizgacha bo'lgan darajada ko'taring, va bir vaqtning o'zida f ____ni talaffuz qilgan holda qo'llaringizni bir oz oldinga cho'zib, mushtlaringizni tez va keskin oching. Harakat tarang, kuchli, cho'zilgan (23-rasm).

23-rasm F tovushining holati

H

Boshlang'ich pozitsiyani tutamiz. Nafas olamiz, H harfi daktilemasini ko'rsatgan holda, barmoqlar uchini ko'krakka qo'yib h-----a deyish bilan bir vaqtda qo'llarimizni ikki tomon ochamiz. Harakatimiz kuchli ammo cho'ziluvchan, uzoq davom etuvchi bo'ladi. (24-rasm).

24-rasm H tovushining holati

X

Dastlabki holat. Qo'lingizni diafragma jabhasiga qo'ying, tanani bir oz oldinga egib, bir vaqtning o'zida x__a, x__a bo'g'inlarini ayting. Harakat tarang, kuchli, cho'zilgan (24-rasm).

24-rasm. X tovushining holati

G'

Boshlang'ich pozitsiyani tutamiz. Nafas olamiz. G' harfi dakilemasini qo'lda ifodalagan holda tomoqqa tekkizib, g'----- deb cho'zib, a__ deb qo'larni oldinga cho'zamiz. Harakatimiz kuchli, uzoq davom etuvchi. (25-rasm)

25-rasm. G' tovushining holati

J

Dastlabki holat. Bir vaqtning o'zida j__ni talaffuz qilish paytida qo'llarning "qirg'iq" sinon harakatini havoda tasvirlang. Harakat tarang, kuchli, cho'zilgan (26-rasm)

26-rasm. J tovushining holati

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

UNLI TOVUSHLARNI HARAKAT BILAN MUSTAHKAMLOVCHI MASHQLAR

1. Bolalar aylana shaklida turadilar, qo'llar belda.

Eslatma.

Bundan keyin bajariladigan barcha nutqiy va motor harakatlar o'quvchilar tomonidan o'qituvchi bilan *sinxron* ravishda amalga oshiriladi.

a) qo'llarni yuqori yon tomonlarga yoyib, sakrash va *pa* deyish (-rasm);

b) bir vaqtning o'zida qo'llarni yuqori yon tomonlarga, oyoqlarni yelka kengligida yoyib sakrash va *pa* deyish (28-rasm).

2. Bolalar aylana shaklida turadilar. Qollar pastga tushirilgan, oyoqlar yelka kengligida:

a) qo'llarni yon tomonlarga ko'tarib, *pa* deyish;

b) tananni keskin pastga egib, qo'llar pastga tushirib (o'tin yorish kabi), *pi* deyish;

c) tanani bir oz o'ngga (chapga) egib, qo'lni og'ziga ikki yon tomonlardan olib boring, o__o__ deyish.

3. Bolalar aylana bo'ylab turib oladilar, qo'llar belda. So'ng yuqoriga keskin ravishda sakrab, bir vaqtning o'zida qo'llar yuqoriga cho'ziladi, *pi* deyiladi (29-rasm).

deyiladi (29-rasm).

4. Bolalar aylana shaklida turadilar, qollar pastga tushirilgan.

a) chap oyoq bilan oldinga qadam qo'yiladi, qo'llar yon tomonlarga yoyiladi, *pi* deyiladi (30-rasm).

b) chap oyoqda turilib (a punktini tugatgandan so'ng) o'ng oyoq oldinga ko'tariladi va qo'llar ham o'ng oyoq tomonga cho'ziladi va *pu* deyiladi (31-rasm);

c) Boshlang'ich pozitsiyaga qayting. Har bir yelkani galma-galdan ko'tarilib, har bir yelka ko'tarilishida *pi*, *pi*, *pi* harflari ta'rif qiling.

3. Bolalar aylana markazida turishadi, qo'llar ko'krak qafasi sathida bukiladi: a) orqaga bir qadam tashlab, musht qilingan qo'llarni zarb bilan yon tomonlarga silkitib, *ta* deyiladi (32-rasm).

b) yana bir qadam orqaga qaytib, qo'llarni mush holatida silkitib, yon tomonlarga keskinlik bilan urish va *to* deyish (33-rasm).

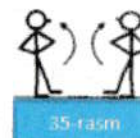
c) yana bir qadam orqaga, keskinlik bilan qadam tashlab, mushitarini oldinga, urish va *tu* deyish (34-rasm).

a, b, c - mashqlar ketma-ketligi almashtirilib bajariladi.

4. Bolalar aylana shaklida turadilar, qollar belda:

a) tanani o'ngga, keyin chapga buring, har bir burilishda *pi*, *pi* deng (35-rasm);

b) bir joyda turgan holda ikki oyoq bilan sakrash va *op* deyish; ikki oyoq bilan o'ngga sakrash va *op* deyish; chapga sakrash va *op* deyish.

1-BO' LIM NUTQNING PROSODK TOMONI

USTIDA ISHLASH.

NAFAS USTIDA ISHLASH

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga nafas olishni boshqarish qobiliyatini maxsus mashqlar jarayonida o'rgatiladi.

Fonetik ritmika mashg'ulotlari tarkibiga kiradigan nafasni rivojlantiruvchi mashqlar uzoq muddatli nafas chiqarishni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, bu nutqiy nafasni va u bilan bog'liq nutq uzviyligini normallashtirishga imkon beradi.

Dastlab, nafas olish mashqlari og'iz va burunli nafasni muvofiqlashtirishga, diafragmaning faol ishtirokidagi pastki qovurg'ali nafasni rivojlantirishga qaratilgan. Nafas olish mashqlari bir muncha vaqt nutqsiz, musiqa bilan ham, musiqasiz ham amalga oshiriladi. Ular qo'l harakatlari bilan uyg'unlashtiriladi: yuqoriga-pastga, yuqoriga - yon tomonlarga, yuqoriga - belga; tana harakatlari bilan: chapga va o'ngga buriladi. Bundan tashqari, yon tomonlarga, oldinga, kesh harakatlari bilan: yelkalar tomonga, ko'krakka, aylana holatdagi burilishlar kabi bajariladi.

So'ng bunga ovoz mashqlari qo'shiladi. Burun orqali nafas olgandan so'ng, bir vaqtning o'zida undosh tovushlarni talaffuzi etish bilan birga, nafasni asta chiqarish lozim bo'ladi:

F _____ F _____ S _____
S _____ S _____ Sh _____
Sh _____ Sh _____ S _____
F _____ S _____ Sh _____

Asta-sekin, bu mashqlar nafas chiqarishda talaffuz qilinadigan nutqiy materialni o'z ichiga oladi. Dastlab, bular turli unlilar bilan bo'g'inlar va bo'g'in turkumlari, so'ngra bo'g'inlarni uzluksiz talaffuz qilish ko'nikmalari, talaffuz vaqtida nutqning ritmi va tempini o'zgartirishi mumkin bo'lgan so'zlarga, iboralarga va jumalarga o'tkaziladi.

Nutqiy materialni talaffuz qilish bilan bir vaqtda bajariladigan harakatlarning tabiati alohida ahamiyatga ega. Ular uzviy, ketma-ket, bir-birini davom ettiruvchi bo'lishi kerak. Bu uzoq nafas chiqarishni barqarorlashtirishga yordam beradi.

Bo'g'inlarni mashq qilishda unli tovushlarni talaffuz qilishda bajariladigan harakatlari qo'llaniladi.

Uzoq nafas chiqarishni o'rgatish uchun p, t, m undoshlari ishtirokida (avval bir marta, keyin esa turli unlilar bilan) bo'g'inlar quriladi:

pa papu ppa _____
papi papopa papopu _____
papupapupipi... pa po pu pi _____
papupipa papopupipe pa po pu pi pe _____

Ushbu turdagi mashqlar murakkablashib borishi mumkin. Unda bo'g'inlarning har qanot bir nafas chiqarishda talaffuz qilinadi va har bir harakatda bo'g'inlar avval bir marta, keyin esa uch marta takrorlanadi. Masalan:

papupapupupipipepepe
papupapupopopupupupipipipepepe va h.k.z.

Mashqlarda so'zlar ishtirok etgan hollarda harakatlarning tabiati o'zgaradi: bir harakatda unli bo'g'in emas, balki so'z talaffuz qilinadi. Masalan, 1 dan 10 gacha hissa. Bu sda nafasni cho'zib chiqarish asta-sekin kuchayib boradi. So'zlarning talaffuzi harakat harakatlari kabi, ya'ni talaffuz bilan bir taktida qo'l harakati bajariladi.

1, 2, 3, 1, 2, 3, 4, 1, 2, 3, 4, 5... va h.k.z.

Keyingi qadam iboralarda uzluksiz talaffuzga o'tishdir. *Qor yog'ayabdi* jumla o'ng qo'lning *yog'ayabdi* so'ziga ohista harakati bilan birga uyg'unlashadi, keyin chap qo'lning xuddi shunday harakati *qor* so'zi bilan birga uyg'unlashadi.

Mashqlardagi vazifalarni murakkablashtirib, har safar uzunroq iboralarni taklif qilish kerak. Bular bir nafas chiqarishda aytiladigan savollar yoki she'r satrlari bo'lishi mumkin.

Men yomg'ir suvi bilan iborasi ... quyidagicha harakatlar hamrohligida talaffuz qilish: u'ziga qarab ishora qiluvchi harakat (men) qo'llarni oldinga bosish harakati bilan (suv bilan), u esa o'z navbatida yomg'irga taqlid qiluvchi

(yomg'ir) keyingi harakatga aylanadi. Barcha harakatlar uzviylikda bajariladi va biridan ikkinchisiga ohista o'tadi.

Bu mashqlarning barchasi o'qituvchi nutqiga taqlid qiladigan, iborani, so'zni yoki bo'g'inlar qatorini muammosiz takrorlaydigan o'quvchilarning eshitish idroki bilan uzviy bog'liqdir.

BO'G'INLAR USTIDA ISHLASH

1. <i>pa pa</i> ____	2. <i>pe pi</i>	3. <i>pa po py</i>
<i>po po</i> ____	<i>pe</i> ____ <i>pi</i>	<i>pa</i> ____ <i>po</i> ____ <i>py</i>
<i>po pu</i> ____		
<i>pipi</i> ____		

Eslatma.

Hozir va keyingi holatlarda, (*pi*) belgisi unlining qisqacha talaffuziga mos keladi.

Bolalar doira bo'lib o'tiradilar («*chordona qurib*»), qo'llar ko'krak sathida bukiladi, barmoqlar mush qilib bukilgan.

1. Mushtlar bilan oldinga keskin zarba: *pa* (*po pu pi*); qo'llarning yon tomonlarga ohista yoyilishda; *pa* ____ (*po pu pi*).

pa ____ va *pa* ____ bo'g'inlarning talaffuzi (qisqa va uzun) bir nafas chiqarilishida bajariladi.

2. Mushtlar bilan oldinga keskin zarba: avval o'ng qo'l bilan ko'krak qafasi sathida: *pe*, keyin chap bilan: *pi*; kaftlarni qorin ustiga qo'yish: *pe* ____ *pi* ____ (bir nafas chiqarishda)

3. Oldinga uchta keskin zarbalar: *pa po pu*, qo'llar qorinda: *pa* ____ *po* ____ *pu* ____

SO'ZLAR VA QISQA JUMLALAR.

Bo'g'inlardan so'ng so'zlar va qisqa jumalarni uzluksiz talaffuz qilishga o'tishda quyidagi nutqiy materialdan foydalanish birmuncha qulaydir.

1 dan 10 gacha sanash.

Bolalar doira bo'ylab turadilar. Chap qo'l diafragma sohasida, o'ng qo'l - ko'krak qafasi darajasida joylashadi. Har bir so'z qatori bir nafas chiqarishda talaffuz qilinadi va derijor kabi, talaffuz bilan bir vaqtda qo'l harakatlari birga amalga oshiriladi, 1, 2, 3; 1, 2, 3, 4; 1, 2, 3, 4, 5... va h.k.z.

* * *

Hafta kunlarini sanab o'tish.

Bushlang 'ich pozitsiyani tutamiz. Bu mashq sanoq mashqi bilan bir xil. Har bir qator bir nafas chiqarishda aytiladi:

dushanba

dushanba seshanba

dushanba seshanba chorshanba

dushanba seshanba chorshanba payshanba... va hokazo.

To'ldirib boriluvchi gaplar struktursi ustida ishlash

Qish keldi.

Qor yog'moqda.

Qor ohista yog'moqda.

Qopqoq qor ohista yog'moqda.

Qopqoq, momiq qor ohista yog'moqda.

Bolalar davra bo'ylab joylashadilar.

1. Har bir gap bir nafas chiqarishda, bir-biridan ikkinchisiga o'tuvchi ohista harakatlari bilan talaffuz qilinadi:

Qish keldi — Bir qo'lingiz bilan chorlovchi imo-ishora qiling, so'ngra darhol tushishi kabi harakatga o'ting.

Qor yog'moqda — Qo'lning pastga ohista harakati.

Qor ohista yog'moqda — *ohista* so'ziga, ko'rsatkich barmog'ingizni og'zingizga olib boring va ohista harakat bilan qo'lingizni pastga tushiring.

Qopqoq qor ohista yog'moqda — *ohista* so'zi uchun harakatni takrorlang, so'ngra to'xtashgan holda oldinga egiling.

Oppoq momiq qor ohista yog 'moqda — Dastlabki uchta soʻz uchun yuqorida tasvirlangan harakatni takrorlang, soʻngra qaddingizni tutib, qoʻllarni koʻkrak qafasi sathida egib, ohista yumshoq harakat bilan, qoʻllar panjalarini bir oz pastga tushiring, soʻngra ularni biroz yuqoriga koʻtaring.

OVOZ KUCHINI OʻZGARTIRISH MASHQLARI

Bolalar davra boʻylab joylashadilar. Qoʻllar belda bukiladi, barmoqlar mushqilib tugilgan.

1 Qoʻllar yon tomonlarga, keyin yuqoriga koʻtarilib. a (o, u) unisida ovoznining kuchini oʻzgartirish - sokin tovushdan, qoʻllarni koʻtarganda ovoznining kuchini oshirish. Qoʻllarning eng yuqori holati eng baland tovushga toʻgʻri keladi:

pa _ A _ A

po _ O _ O

pu _ U _ U

Eslatma.

Har xil oʻlchamdagi (balandlikdagi) shriftlar tovushning kuchini koʻrsatadi. pa - sokin, PA - oʻrta, PA — baland ohangda va hokazo.

2. Qoʻllarni yon tomonlardan yuqoriga koʻtarib, bir vaqtning oʻzida ovoznining kuchini sokindan baland ohangga va teskarisiga oʻzgartirish:

pa _ a _ a _ A _ A

po _ o _ O _ O _ o _ o

pu _ u _ U _ U _ u _ u

PA _ A _ a _ a _ a _ A _ A

PO _ O _ O _ o _ o _ o _ O

(va vokazo)

OVOZ OHANGI BALANDLIGINI OʻZGARTIRISH MASHQLARI

Bolalar doira boʻylab turadilar, qoʻllar tushirilgan.

1. Qoʻllaringizni peshonangiz darajasiga koʻtaring, tiraklaringizni yon tomonlarga yoying.

Harakat bilan bir vaqtda yuqori tessiturada MA _ buʻgʻinini ayting (36-rasm)

36-rasm

2. Oldingi holatdan qoʻl kaftlarini dahanning darajasiga tushiring MO _ oʻrta tessiturada. (37-rasm)

37-rasm

3. Qoʻl kaftlarini koʻkrak qafasi darajasiga tushiring: MU _ past tessiturada. (38-rasm)

38-rasm

***

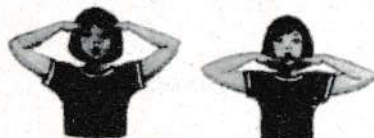
Buʻgʻinilarning har xil balandlikdagi ohanglarda talaffuzi.

1. Yuqori va past tessituralarning almashinishi: MA _ - MU _ (39-rasm)

39-rasm

2. Yuqori va o'rta tessituraning almashinishi: MA __ - MO __ (40-rasm)

40-rasm

3. O'rta va past
almashinishi:
rasm)

41-rasm

tessituralarning
MO __ - MU __ (41-
rasm)

FONETIK RITMIKA METODIKASI BO'YICHA TAXMINIY MASHG'ULOT ISHLANMALARI

Mashg'ulotlardan ko'zlangan maqsad, eshitishda nuqsoni bor bolalarning eshituv idrokini rivojlantirish; ko'ruv-eshituv tasavvurini boyitish; Tovush funksiyalarini faollashtirish; Nutqiy jarayonni faollashtirish; kinestetik sezgilar asosida nutqning talaffuz va ritmik ohangdorligini shakllantirish. Eshitishda nuqsoni bor bolalarning eshituv idrokini rivojlantirish; ko'ruv-eshituv tasavvurini boyitish; tovush talaffuzini va nutqiy jarayonni faollashtirish; kinestetik sezgilar asosida nutqning talaffuz va ritmik ohangdorligini shakllantirish; A tovushining alohida "intyasion" talaffuzini shakllantirish va rivojlantirish.

1-dars Guruhli mashg'ulot

Mavzu: A tovushini shakllantirish.

1. **Ta'limiy maqsad:** A tovushining hosil bo'lish o'rmini tushintirish.
2. **Tarbiyaviy maqsad:** Surdopedagog shaxsiga hurmat hissini tarbiyalash. Ko'rsatmalarni bajarishda hushyorlikni tarbiyalash.
3. **Korreksion maqsad:** A tovushning artikulyatsion holatini, undagi ovoz kuchini, ovoz yo'nalishini va taktil-vibratsion hissiyotni rivojlantirish. A ni boshqa tovushlar bilan differensiyasini rivojlantirish.

Mashg'ulotning borishi:

- I. **Tashkiliy qism:** Salomlashish. «Yaxshi kayfiyat ulashamiz» o'yini.
- II. **«Shar» mashqi.** Maqsad: Diafragma bilan nafas olish qobiliyatini shakllantirish. O'yinning borishi: Bolalar aylana shaklida turib o'lib, qo'llarini diafragma sohasiga qo'yib, (nafas olish va nafas chiqarishni nazorat qilish maqsadida). Bu jarayonda nafas burindan olinib, og'iz orqali chiqariladi.
- III. **A tovushini hosil qilish.** Surdopedagog bolaga ko'rsatma beradi: — Boshlang'ich pozitsiyani tutamiz. Nafas olamiz, qo'llarimizni yon tomonlarga qo'yib, bir vaqtning o'zida pa__ni cho'zib talaffuz etamiz. Harakatlarimiz bo'sh,

sokin va yengil bo'lishini nazorat qilamiz. Barakalla. (Bolalar rag'batlantiriladi)
(Surdopedagoglarga eslatma: a_____ belgisi unlining uzoq davom etuvchi talaffuziga mos keladi. Harakatlarni bola bilan birgalikda bajarang)!

IV. Ovozni rivojlantirish: Mashq tavsifi. Surdopedagog bolalarga ko'rsatma beradi: - qo'llaringizni musht qilib, belga qo'ying. Shu holatda mushtlarni ikki yonga zarb bilan pa-pa-pa deb takrorlang. - qo'llarni yon tomonlarga yoyib, yuqoriga ko'taring. Pa bo'g'inini talaffuz qiling, shivirlagan tovushdan boshlang va qo'llaringizni ko'targaningizda ovoz kuchini oshiring. Qo'llarni eng yuqoriga ko'targanda, ovoz ham shunga ko'ra baland bo'ladi. Mashqni bir necha marta takrorlang. Surdopedagog bolaga ko'rsatma beradi: Mening gaplarimni tinglang. Takrorlang: *-Surdopedagog bolalarga orqasini o'girib turadi va bo'g'inlarni talaffuz etadi. Bolalar bo'g'inlarni takrorlash bilan bir qatorda harakat bilan hamda harakatsiz ravishda takrorlaydilar. (O'qituvchi – surdopedagog, kerak bo'lganda, ko'rsatmalar beradi. Ko'pgina hollarda, ishning bir turi boshqasida ko'rsatmalarsiz, faqat taqlid orqali amalga oshiriladi).*

V. Mashg'ulotni yakunlash: Bolalarni rag'batlantirish va yakunlash.

2-dars Guruhli mashg'ulot

Mavzu: O tovushini shakllantirish.

1. **Ta'limiy maqsad:** O tovushining hosil bo'lish o'rnini tushintirish. «a» tovushini takrorlash.

2. **Tarbiyaviy maqsad:** Surdopedagog shaxsiga hurmat hissini tarbiyalash. Ko'rsatmalarni bajarishda hushyorlikni tarbiyalash.

3. **Korreksion maqsad:** O tovushning artikulyatsion holatini, undagi ovoz kuchini, ovoz yo'nalishini va taktil-vibratsion hissiyotni rivojlantirish. «A» tovushining to'g'ri talaffuzini mustahkamlash. A va O ni differensiyani rivojlantirish.

Mashg'ulotning borishi:

1. **Tashkiliy qism:** Salomlashish. «Yaxshi kayfiyat ulashamiz» o'yini.

II. Diafragmal nafasni rivojlantirish: "Shar" mashqi takroriy bajariladi.

III. O tovushini hosil qilish. Mashq tavsifi. Surdopedagog bolaga ko'rsatma beradi: — Boshlang'ich pozitsiyani egallaymiz. Nafas olamiz, qo'llarni bosim ostida yon tomonlarga yoyib, o_____ deb talaffuz qilamiz.... Harakat biroz tarang, zaif, chuqur.

(Surdopedagoglarga eslatma: a_____ belgisi unlining uzoq davom etuvchi talaffuziga mos keladi. Harakatlarni bola bilan birgalikda bajarang)

IV. Ovozni rivojlantirish: Mashq tavsifi. Surdopedagog bolalarga ko'rsatma beradi: - qo'llaringizni musht qilib, belga qo'ying. Shu holatda mushtlarni ikki yonga zarb bilan pa-pa-pa deb takrorlang. - qo'llarni yon tomonlarga yoyib, yuqoriga ko'taring. Pa bo'g'inini talaffuz qiling, shivirlagan tovushdan boshlang va qo'llaringizni ko'targaningizda ovoz kuchini oshiring. Qo'llarni eng yuqoriga ko'targanda, ovoz ham shunga ko'ra baland bo'ladi. Mashqni bir necha marta takrorlang. Surdopedagog bolaga ko'rsatma beradi: Mening gaplarimni tinglang. Takrorlang: *-Surdopedagog bolalarga orqasini o'girib turadi va bo'g'inlarni talaffuz etadi. Bolalar bo'g'inlarni takrorlash bilan bir qatorda, harakat bilan hamda harakatsiz ravishda takrorlaydilar. (O'qituvchi – surdopedagog, kerak bo'lganda, ko'rsatmalar beradi. Ko'pgina hollarda, ishning bir turi boshqasida ko'rsatmalarsiz, faqat taqlid orqali amalga oshiriladi).*

V. Mashg'ulotni yakunlash: Bolalarni rag'batlantirish va yakunlash.

3-dars Guruhli mashg'ulot

Mavzu: U tovushini shakllantirish.

1. **Ta'limiy maqsad:** U tovushining hosil bo'lish o'rnini tushintirish. «a» va «u» tovushlarini takrorlash.

2. **Tarbiyaviy maqsad:** Surdopedagog shaxsiga hurmat hissini tarbiyalash. Ko'rsatmalarni bajarishda hushyorlikni tarbiyalash.

3. Korreksion maqsad: U tovushning artikulyatsion holatini, undagi ovoz kuchini, ovoz yo'nalishini va taktil-vibratsion hissiyotni rivojlantirish. «A» va «O» tovushlarining to'g'ri talaffuzini mustahkamlash. A va U; O va U ni differensiyasini rivojlantirish.

Mashg'ulotning borishi:

I. Tashkiliy qism: Salomlashish. «Yaxshi kayfiyat ulashamiz» o'yini. (1-darsdagidek, takroriy)

II. Diafragmal nafasni rivojlantirish: Shar mashqi takroriy bajartiriladi.

III. U tovushini hosil qilish. Mashq tavsifi. Surdopedagog bolaga ko'rsatma beradi: — Boshlang'ich pozitsiyani tutamiz. Nafas olamiz. Bosim bilan u _____ talaffuz qilganda qo'llarimizni oldinga cho'zamiz. Harakat tarang, kuchsiz, uzaygan (Surdopedagoglarga eslatma: U _____ belgisi unlining uzoq davom etuvchi talaffuziga mos keladi. Harakatlarni bola bilan birgalikda bajaring!)

IV. Ovozni rivojlantirish: Ovozning uzunligi ustida ishlash. O'qituvchi

bolalarga tovush va bo'g'inlarni uzoq va qisqa talaffuzini o'rgatish orqali turli xil harakatlarni bajartiradi, shu bilan birga, uzoq cho'zib talaffuz etilgan tovushlarga, cho'ziq, davomiy harakatlar, talaffuzi qisqa bo'lgan tovushlarni esa keskin va qisqa harakatlar bilan bajarish: Bo'ri uvvilladi: bo'ridek uvvillaymiz. Chuqur nafas olib: — u _ _ _ — u _ _ _ _ (uzoq va cho'ziq); - choy qaynadi: -Pu Pu Pu (qisqa va keskin); -yerga o'tirib, koptokni qo'lingiz bilan u _____ deb aylantiring; -Koptokni oldinga tashlang va qisqa — Pu-pu-pu deng; -yerga yoki stol oldiga o'tirib, poezdni u _____ deb (mashinani) “uzoqqa” olib boring -qo'llaringizni oldingizda (boshingiz ustida) yumaloq qilib bog'lang -o _____, bog'langan qo'llaringizni o _____ dab keskin pastga tushiring; - qo'llaringizni yon tomonlarga a _____ deb sekin ravishda yoying; keyin — o _____ deb qo'llaringizni ko'krak oldida tekis olib kelib bog'lang, qo'llaringizni keskin ravishda yon tomonlarga yoying va — a deb qisqa va baland ovozda talaffuz eting, uyndan so'ng u dab ko'krak oldida ulang; *Mashg'ulotning keyingi bosqichlarida mashqlarga tobora ko'proq yangi tovushlar kiritiladi,*

masalan. (O'qituvchi — surdopedagog, kerak bo'lganda, ko'rsatmalar beradi. Koptokni hollarda, ishning bir turi boshqasida ko'rsatmalarsiz, faqat taqlid orqali amalga oshiriladi).

V. Mashg'ulotni yakunlash: Bolalarni rag'batlantirish va yakunlash.

Mashg'ulotni tashkillashtirishda umumiy tavsiyalar:

- fonetik ritmika mashg'ulotlarini tashkillashtirishda bolalarning nutqiy imkoniyatlarini inobatga olgan holda individual yondashish lozim;
- tovushlar postanovkasi davrini rejalashtirishda bolaning og'zaki nutq imkoniyatlarini inobatga olish lozim;
- fonetik ritmika mashg'ulotlariga bolalar somatik jihatdan tayyor bo'lishi lozim;
- surdopedagog barcha ritmik holatlarni o'zi to'liq bajarishi va bolalarning to'liq taqlidini nazorat qilishi lozim;
- korreksion ishning boshlang'ich davrida, fonetik ritmika mashqlarini (har bir elementni aniq bajarish ko'nikmasini shakllantirish uchun) ko'zgu oldida bajarish lozim.

AUALLIFDAN : Olib borilayotgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdi-ki, fonetik ritmika texnologiyasi nutqiy nafas, ovoz, tovush artikulyatsiyasi, bolaning kinestetik imkoniyatlari, tovushlar talaffuzi, umumiy va mayda motorikasi, nutqning umumiy holatida hamda prosodikasini shakllantirishga va rivojlantirishga xizmat qiladi. Shunday ekan, fonetik ritmika nafaqat eshitishida muammolari bor bolalar, balki nutqida nuqsoni bor bolalarning nutqini shakllantirish va rivojlantirishda yordamchi usullar ichidan eng samaralisi deb hisoblaymiz.

Asosiy adabiyotlar	
1	Ubayda Yunusovna Fauziyeva "ALIFBE" imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab va maktab-internatlarining tayyorlov sinfi darsligi. 8-nashr/ Toshkent- "ILM ZIYO" - 2021
2	O. S. Ishmatova, G.S. Abdullayeva. Fonetik ritmika //(O'quv qo'llanma)//Chirchiq-2023 yil.
3	F.U. Qodirovaning TALAFFUZ darsligi (imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarining 2-sinfi uchun) Toshkent "NISO POLIGRAF" 2021
4	V. Qayumova, M.A. Sultonova, L. I. Knishevalarning Talaffuz darsligi (imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarining 1-sinfi uchun) Toshkent - "ILM-ZIYO" - 2020
5	Власова Т.М., Пфафенродт А.Н. Фонетическая ритмика: Пособие для учителя. — М.: Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 1996. — 240 с: илл.
6	Polatova X.M. Ayupova M. Logopedik ritmika Toshkent - 2016y.
7	G.S. Abdullayeva. Logoritmika // chirchiq -2022 yil
8	O. S. Ishmatova, va G.S. Abdullayeva. Korreksion mashg'ulotlarda eshitishida nuqsoni bor bolalarning og'zaki nutqini fonetik ritmika orqali rivojlantirish// Chirchiq, 2022. ISBN: 978-93-90655-55-8. B.70 https://doi.org/10.5281/zenodo.7353441
9	Г.А.ВОЛКОВА ЛОГОПЕДИЧЕСКАЯ РИТМИКА Допущено Министерством просвещения СССР в качестве учебного пособия для студентов педагогических институтов по специальности № 2111 «Дефектология» МОСКВА «ПРОСВЕЩЕНИЕ» 1985.

1	Ubayda Yunusovna Fauziyeva "ALIFBE" imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab va maktab-internatlarining tayyorlov sinfi darsligi. 8-nashr/ Toshkent- "ILM ZIYO" - 2021
Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar	
1	O. S. Ishmatova. Korreksion mashg'ulotlarda eshitishida muammolari bo'lgan bolalarning og'zaki nutqini fonetik ritmika orqali shakllantirishda "Quvnoq fonetik ritmika" texnologiyasining samarasi//Mug'allim.-Toshkent, 2022. -3 № 2/1 - 2022 жыл. S – 135-138. index.php(google.com)
2	O. S. Ishmatova. Eshitishida nuqsoni bor bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda fonetik ritmika texnologiyasining roli // Maktab va hayot. Toshkent, 2022. 8 (172)/. –C.16-18. https://scholar.google.com/citations?view_op=viindex.php(google.com)ew_citation&hl=ru&user=sly7Y_8AAAAJ&citation_for_view=sly7Y_8AAAAJ:5nxA0vEk-isC
3	O. S. Ishmatova. Korreksion mashg'ulotlarda eshitishida muammolari bo'lgan bolalarning og'zaki nutqini fonetik ritmika orqali shakllantirishda "Quvnoq fonetik ritmika" texnologiyasining samarasi//Mug'allim.-Toshkent, 2022. -3 № 2/1 - 2022 жыл. S – 135-138. index.php(google.com)
4	Ishmatova O. S. Fonetik ritmika – nutqni kompleks rivojlantirish omili sifatida. Mug'allim Илимий-методикалық журнал 2023 2/1-сан bet-57-64

O.S. Ishmatova.

**OG 'ZAKI NUTQNI SHAKLANTIRISH VA TALAFFUZGA
O 'RGATISHDA FONETIK RITMIKA**

uslubiy qo 'llanma

Muharrir:	X. Taxirov
Tehnik muharrir:	S. Melikuziva
Musahhih:	M. Yunusova
Sahifalovchi:	A.Ziyamuhamedov

Nashriyot litsenziya № 2044, 25.08.2020 ü

Bichimi 60x84^{1/16}, "Times new roman" gamitulasi, kegli 17.

Offset bosma usulida bosildi. Shartli bosma tabog'I 12. Adadi 100 dona.
Buyurtma № 185

Zebo prints MCHJda chop etildi.

Manzil: Toshkent shahar, Yashnobod tumani,

22-harbiy shaharcha

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TAILIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TAILIM,
FAN VA INNOVATSIYA, AR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI